

7

RÄTT TILL SKYDD

Artiklar i barnkonventionen

Varje barn ska få bo tillsammans med sina föräldrar och sin familj, om barnet har det bra hos dem. § 9

Om ett barn hamnar i ett annat land än sina föräldrar, är staten skyldig att behandla ansökan om återförening av familjen positivt och utan dröjsmål. § 10

Staten ska skydda flyktingbarn och se till att de får ta del av de rättigheter som beskrivs i denna konvention. § 22

Ett barn som placerats utanför hemmet har rätt att få grunderna till vården och omplaceringen utredda med jämna mellanrum. § 25

Barn har rätt att leva i trygghet

Alla barn i världen har rätt till skydd och en trygg barndom som är fri från alla typer av våld. Enligt barnkonventionen har föräldrarna ett ansvar för att ta hand om sina barn och ge dem en trygg uppväxtmiljö. Staten ansvarar för att stöda och hjälpa föräldrarna i detta arbete. Om föräldrarnas resurser inte räcker ska staten ingripa i situationen och i sista hand säkerställa att rättigheterna förverkligas.

Våld mot barn är ett brott mot de mänskliga rättigheterna. Våld mot barn förekommer ändå i alla samhällen över hela världen. Ofta sker våldet i hemmen, i skolor eller i andra vardagliga miljöer, och förövarna är de vuxna som borde ta hand om och skydda barnet. De vuxna och staterna måste ta sitt ansvar för att varje barn ska kunna leva i trygghet.

Världen i rörelse

Människor flyttar inom och mellan länder av många olika skäl, och så har det alltid varit. Det kan vara fråga om småskalig migration där enskilda individer flyttar eller storskalig migration – ibland kan till och med hela samhällen flytta. Migrationen kan vara frivillig, men den kan också ske av tvång. Orsakerna till frivillig migration kan vara exempelvis ekologiska, ekonomiska, sociala eller kulturella. Klimatförändringens effekter kan göra det svårare att odla och få människor att söka sin utkomst någon annanstans. Många flyttar från landet in till städerna eller till ett annat land i hopp om högre lön eller ett bättre arbete. En del flyttar tillsammans med sin familj eller för kärlekens skull. En del söker goda studiemöjligheter. Några flyttar på grund av snäva sociala eller kulturella normer.

Alla flyttar inte av egen fri vilja. En del tvingas fly undan konflikter eller förföljelse. År 2020 fanns i världen ungefär 70 miljoner människor som tvingats fly från sina hemtrakter. Över hälften av världens flyktingar är barn, och barnens andel av flyktingarna har ökat kontinuerligt. De flesta av dem som flytt från sina hem bor fortfarande inom hemlandets gränser. Av dem som lämnar landet blir de flesta kvar i ett grannland. Bara en liten andel av världens flyktingar söker asyl i Europa. År 2018 befann sig 0,04 procent av världens flyktingar i Finland och drygt 5 procent i EU.

Flyktingbarn behöver särskilt skydd

Enligt artikel 22 i barnkonventionen har flyktingbarn rätt till skydd och hjälp med att spåra sina familjemedlemmar. Barn som tvingats fly från sina hemtrakter är i en särskilt sårbar situation, och deras rättigheter är hotade. De riskfaktorer och andra faktorer som gör barn sårbara mångdubblas i en krissituation. Barn drabbas oftare än vuxna av exempelvis infektionssjukdomar, undernäring och rädsla. En del barn har inte möjlighet att gå i skola. Flickor är i en ännu sårbarare situation än pojkar. I krisområden och flyktingläger ordnar organisationer trygga lek- och skolutrymmen för barn, undervisning och stöd för barnens välbefinnande.

7. LEKTION: RÄTT TILL SKYDD (2 X 45 MIN.)

Mål:

- ★ fundera över hemmets och skyddets karaktär och dess betydelse för barnet
- ★ förstå orsaker till migration och få kunskap om flyktingskap
- ★ leva sig in i situationen för ett barn i ett flyktingläger.

Lektionen i korthet

Temat för den sjunde dubbellektionen är hem, och vi funderar över hur ett bra hem ser ut. Därefter diskuterar vi egna upplevelser av att flytta och inser att människor kan flytta av många olika skäl. Sedan lär vi oss om flyktingskap och bekantar oss med vardagen för ett barn i ett flyktingläger genom en VR360°-dokumentär. Till slut funderar vi på hur man bäst kan välkomna en ny kompis till skolan.

Lektionens struktur

Ett hem (25 min.)

Världen i rörelse (20 min.)

Mitt nya hem (35 min.)

Välkommen till vår skola! (10 min.)

Ett hem (25 min.)

Mål:

- ★ bekanta sig med olika slags hem på olika håll i världen
- ★ fundera över hemmets och skyddets karaktär och dess betydelse för barnet.

Metod: bildanalys, undervisningssamtal, tankekarta

Material: James Mollisons Where Children Sleep-fotografier (i materialbanken), självhäftande lappar i tre färger, papper, pennor

Anvisningar för uppgiften:

Inled som vanligt lektionen med att repetera principerna för trygga rum.

Lägg ut Where Children Sleep-fotografierna av barn och deras sovplatser på ett bord eller sätt upp dem på tavlan med magneter. Be varje elev att ta tre självhäftande lappar i olika färger (exempelvis röd, gul och blå). Uppgiften är att i lugn och ro gå runt och titta på bilderna, och placera lappar intill dem:

- en röd lapp vid den sovplats som är mest lik elevens egen
- en gul lapp vid den där barnets rättigheter verkar förverkligas bäst
- en blå lapp där barnets rättigheter inte förverkligas.

När eleverna är klara, studera slutresultatet. Om du vill kan du be om motiveringar.

Dela in eleverna i grupper på 3–4 personer och ge varje grupp ett stort papper. Instruera grupperna att skriva ordet HEM mitt på ett papper och göra en tankekarta kring det (se anvisningarna för tankekartor på s. 106). Grupperna kan exempelvis fundera på:

- Vad är ett hem?
- Vad får hemmet att kännas som ett hem?
- Vad gör hemmet till en bra plats för ett barn?

Ni kan sätta upp era tankekartor på väggen i klassrummet. Påminn om att även om det finns vissa kännetecken för ett bra hem (exempelvis att alla som bor där mår bra) är alla hem inte likadana, och det behöver de inte heller vara. Det finns många olika slags bra hem.

Världen i rörelse (20 min.)

Mål:

- ★ fundera över flyttar och flyktingskap för egen del
- ★ förstå varför människor flyttar mellan olika länder
- ★ inse att vi alla är en del av den globala världen.

Metod: diskussion i grupp, studera en världskarta, undervisningssamtal

Material: pekplatta, smarttelefon eller dator för varje grupp eller alternativt kopior av en världskarta (i materialbanken) och färgpenor

Anvisningar för uppgiften:

Diskutera först tillsammans:

- Hur känns det att flytta?
- Vad kan vara bra eller dåligt med att flytta?
- Varför flyttar människor?

Fortsätt arbeta i samma grupper på 3–4 personer. Varje grupp behöver en apparat med internetuppkoppling. Be eleverna öppna AmCharts interaktiva världskarta: https://www.amcharts.com/visited_countries. När man projicerar kartan är det bra att byta från Mercatorprojektion till Eckert 5-projektion, som ger en mer realistisk bild av olika länders relativa storlek. Man kan byta projektion genom att klicka på bilden av jordklotet längst ner till vänster på kartan.

Be eleverna fundera över i vilka länder de har släktingar eller vänner och markera de länderna på AmCharts-kartan. Länderna är listade enligt världsdelen. När man klickar på ett land får det en annan färg på kartan.

Om ni inte vill använda AmCharts kan du ge varje grupp en kopia av en världskarta, där de får färglägga de länder där de har släktingar eller vänner. Om du tror att många av eleverna inte har några släktingar eller vänner utomlands, kan du i stället för AmCharts be grupperna uppge på vilka orter i Finland de har släktingar.

Be sedan grupperna räkna på hur många orter gruppens medlemmar har bott sammanlagt.

Diskutera tillsammans:

- Vilka länder eller världsdelen färglade ni? Är de sådana som vi känner till?
- Finns det områden på kartan som förblev helt vita? Vilka är de?
- Om vissa områden lyfts fram mest på kartorna, vad kan det bero på?

De som vill kan få berätta om sina egna familjers erfarenheter av att flytta. Tydliggör att ingen måste berätta, men att man får berätta om man vill. Har någon själv bott någon annanstans än i Finland? Har någons mamma eller pappa flyttat till Finland från ett annat land? Varför?

Mitt nya hem (35 min.)

Mål:

- ★ få kunskap om flyktingskap och vardagen i flyktingläger
- ★ förstå varför barn kan bli tvungna att lämna sina hem
- ★ utveckla empatifärdigheter genom att föreställa sig hur livet är för barn i flyktingläger.

Metod: undervisningssamtal, diskussion i par, fantasiövning, VR360°-dokumentär

Material: självhäftande lappar, pennor, berättelsen om Eric (i materialbanken), Plans dokumentär "Mitt nya hem" (<https://mittnyahem.plansverige.org>)

Anvisningar för uppgiften:

A) Berätta att det finns ungefär 70 miljoner människor i världen som har tvingats lämna sina hem. Över hälften av dem är barn. Be eleverna diskutera i par och skriva på självhäftande lappar vilka orsakerna kan vara till att ett barn tvingas lämna sitt hem. Be dem försöka tänka ut minst fem orsaker. Varje orsak skrivs på en separat lapp. Sätt upp alla lappar på tavlan.

Gå sedan igenom vad termerna flykting och asylsökande betyder.

En flykting är en person som har flytt från sitt hemland på grund av förföljelse, krig eller oroligheter. Personen har tvingats lämna sitt hemland av rädsla för att bli förföljd på grund av exempelvis sitt ursprung, sin nationalitet, sin religion eller sin politiska åsikt.

En **asylsökande** är en person som söker skydd i ett främmande land. Att ansöka om asyl är en mänsklig rättighet.

B) Be eleverna blunda och läs högt berättelsen om Eric, som bor i ett av världens största flyktingläger, Nyarugusu i Tanzania (berättelsen finns i materialbanken). Fundera tillsammans:

- Varför har Eric flytt från sitt hem?
- Hur ser Erics vardag ut?
- Hur påverkas Erics liv av vädret?

c) Bekanta er sedan med den interaktiva dokumentären Mitt nya hem, som tar er med på ett besök i flyktinglägret Nyarugusu. Dokumentären har skapats med hjälp av teknik för virtuell verklighet, 360 graders videofilm och bilder. Genom dokumentären får ni bekanta er med vardagslivet och olika platser i lägret ur barnens perspektiv. Berättelsen är autentisk – den baserar sig på riktiga flyktingars historier, som Plan International har samlat in i samband med sitt humanitära arbete. Gå genom lägret och navigera med hjälp av kartan.

Början av dokumentären är dramatisk och kan väcka frågor bland eleverna. Var är barnets föräldrar? Vad betyder det att barnet flyr för sitt liv? Varför har barnet gett sig iväg på egen hand? Diskutera tillsammans dessa frågor och de känslor som dokumentären väcker.

Be eleverna att parvis diskutera hur man i ett flyktingläger bäst kan beakta barnets rättigheter och målen för hållbar utveckling. Diskutera sedan tillsammans. Påminn om barnets rättigheters odelbarhet och lyft fram betydelsen av globalt ansvar. Barnets rättigheter gäller alla barn, och flyktingbarn behöver särskilt skydd.

Om du vet att någon av dina elever har personliga erfarenheter av flyktingläger, diskutera enskilt med den eleven dagen innan eller före lektionen. Berätta att ni kommer att ta upp temat på Barnets rättigheter x 10-lektionen. På så sätt kommer det inte som en överraskning för barnet. Var lyhörd för hur det känns för barnet. Utsätt inte eleven för oönskad uppmärksamhet under lektionen.

I Burundi i centrala Afrika har det länge varit oroligt. År 2015 utbröt nya våldsamheter, och många människor har tvingats fly för sina liv till flyktinglägret Nyarugusu i grannlandet Tanzania. Flyktinglägret grundades ursprungligen för 50 000 flyktingar, men numera bor nästan 150 000 personer där. De kommer från Burundi och Demokratiska republiken Kongo, därifrån flyktingar har kommit ända sedan 1990-talet.

Välkommen till vår skola! (10 min.)

Mål:

- ★ förstå hur man kan få en annan person att känna sig välkommen
- ★ utveckla kamratfärdigheter
- ★ bygga upp en god gemenskap.

Metod: grupparbete

Material: pennor och självhäftande lappar eller en virtuell whiteboard

Anvisningar för uppgiften:

Dela in eleverna i de vanliga grupperna på 3–4 personer. Be dem föreställa sig att det kommer en ny elev till skolan. Den nya eleven känner inte ännu någon och är nervös inför sin första dag i den nya skolan. Ni vill att eleven ska känna sig välkommen genast från början och snabbt lära sig hur det går till i skolan. Varje grupp ska tänka ut sätt på vilka man kan se till att den nya eleven känner sig välkommen. Be gruppen att skriva ner sina idéer på självhäftande lappar – varje idé på en separat lapp. Man kan ge 5 minuter för detta. Därefter väljer varje grupp ut sitt bästa tips och sätter upp det på tavlan. Alternativt kan ni använda en virtuell whiteboard. Läs upp alla tips som finns på tavlan. Ni kan göra en hustavla av dem.